

TIEDONKERUU

Aluekuvauksessa

ALOITA KEHITTÄMINEN ALUEKUVAUKSELLE!

Aluekuvaus on mahdollisimman kattava selvitys alueen nykytilasta. Se on käyttökelpoinen monissa suunnitelmissa kuten sosiaali- ja terveystoimen palvelusuunnitelmassa, lähipalveluverkon kehittämisessä tai asuntoalueen suunnittelussa.

Keräämällä aluekuvaukseen eri osapuolten, eri alojen viranomaisten ja asukkaiden näkökulmat, saadaan kehittämistyön pohjaksi yhteistä näkemystä ja tietoa alueen nykytilasta, sen puutteista, mahdollisuuksista ja uusista ideoista.

Aluekuvauksen perustana on karttoja, tunnuslukuja ja tilastoja. Näitä tietoja täydennetään ihmisten arkielämän ja toiminnan tiedoilla, miten me liikumme, oleskelemme, viihdymme ja toimimme ympäristössä. Eri ihmiset pitävät ympäristössä tärkeänä hyvin erilaisia asioita, hahmottavat sen eri tavoin.

Seuraavassa esitellään muutamia menetelmiä, joilla aluekuvausta voidaan tehdä.

MENETELMIÄ

Kävelykierros

Suunnitteluun osallistuvat eri alan ihmiset tekevät yhdessä tutustumiskierroksen alueella. Kierroksen aikana he tekevät havaintoja ja muistiinpanoja. Yhteisessä keskustelussa kukin kertoo omat havaintonsa ja ne kirjataan muistiin.

Tanskalainen tutkija Ivor Ambrosen on kehittänyt kävelykierrokselle seuraavassa kuvatun menetelmän:

Pienet ilot ympäristössä
- löydä ne !

Tilojen käyttö
- onko tarkoituksenmukaista?

Missä asukkaat oleskelevat, mistä
he hakevat palvelunsa?

Pystyvätkö kaikki käyttämään
pihoja, yhteistiloja, palveluja?

Kuinka asukkaat kokevat
asuinympäristönsä?

*Ilomantsissa kunnanjohtaja, kaavoitus-
toimikunta ja sosiaalitoimi kävelykierroksella.*

Ryhmän sopiva koko on 8-10 henkeä, johon sisältyy asukkaita, suunnittelijoita, virkamiehiä ja muita "käyttäjiä". Kuljettava reitti määritellään etukäteen, aikaa kävelylle ja 5-8 pysähdykselle varataan noin 1,5 tuntia. Reitillä ja pysähdyspaikoilla kukin osallistuja kirjoittaa omat huomionsa muistiin ilman keskustelua. Yhteinen keskustelu ns. purkutilaisuus järjestetään heti kävelyn jälkeen ja silloin kirjataan kunkin pysähdyspaikan muistiinpanot. Apuna tilanteiden mieleen palauttamiseksi voi käyttää dioja, kuvia tai videota reitistä.

Keravan Killassa tällä menetelmällä saatiin hyviä tuloksia. Kirjaamisvaihe on tasapuolinen kaikille osapuolille. Mikäli ryhmässä on henkilöitä, jotka ovat tottumattomia esittämään puheenvuoroja julkisesti, tulee tilaisuuden vetäjän varmistaa, että heidänkin äänensä tulee kuuluviin. Vetäjä voi esimerkiksi kerätä kaikkien muistiinpanot.

Reitti-inventointi

Reitti-inventoinnin suorittaa yksi havainnoija kuljemalla reitin useampaan kertaan. Inventointi antaa tietoa ihmisten liikkumisesta ja oleskelemisestä alueella.

Reitti suunnitellaan sellaiseksi, että kuljettaessa on hyvä näkyvyys kaikille tutkittaville pihoilta ja alueille. Reitti pysyy muuttumattomana kaikilla kerroilla ja se kuljetaan päivittäin joka kerta samaan aikaan. Havaintoihin tulee merkitä aika ja päiväys, jotta vuodenajan, kellonajan ja viikonpäivän vaikutus voidaan ottaa huomioon.

Havainnoijalla on mukanaan lyijykynä ja A4-kokoinen kartta alueesta, johon on merkitty reitti sekä esim. pihakalusteet. Havaitut ihmiset merkitään kartalle kirjaimin. Yhteenvettoa varten kunkin kierroksen havainnot kirjataan läpinäkyvälle kalvolle eri väreihin.

Menetelmä kuvaa hetkellisen tilanteen eikä se kerro esimerkiksi liikkuvasta ihmisestä kulkunopeutta ja matkan päämäärää. Menetelmää voidaan kehittää esimerkiksi kirjaamalla, mitä paikallaan olevat ihmiset tekevät. Parhaiten menetelmä soveltuukin yhdessä muiden tiedonhankkimismenetelmien kanssa. Tällaisia menetelmiä voivat olla haastattelut tai alueella liikkuvien ihmisten pitämät liikkumispäiväkirjat, jolloin saadaan selville matkan tarkoitus. Voidaan myös suorittaa pitkäaikaisselvitys avainhenkilöiksi valittujen liikkumisesta, ja saada näin täydentävää tietoa.

Yhteiset tilat /toiminta

- + On saunat, matonpesumahdollisuus, pesula, kuivaushuone
- + Maanpäällinen pohjakerros resurssina
- + Pihat iso resurssi, ei autoja
- Vilvoittelutilat puuttuvat, kapeat ovet, turvaton pyöräsuoja
- Tilojen epätasainen käyttö
- Materiaalit siivottomia, kivoja rikkoa
- Siivoton yleisilme (maalaukset, siivoaminen)
- Pyörien korjauspaikka puuttuu, kuivaus eri talossa
- Pyykkinarut aina liian korkealla
- Aikuisten oleskelutilojen vähyys pihalla...

Liikkuminen

- + Hissit olemassa
- + Talojen tilamitoitus OK
- Ulkokaiteen heikko käyttömahdollisuus. Jyrkkä maasto. Kynnykset sisäänkäynnissä ja kauttaaltaan ulkoiluvälinsuojissa ja portaisissa. Pieni hissi. Kurjat kierreportaat ja kaide. Oven vetimet puuttuvat. Yleinen liikenne/ liikennejärjestelyt...

Muuta

- + Liiketila resurssina
- Ulko-ovien väärä sijoittelu, pääsy pihalle, pihan varjoisuus/aurinkoisuus, jalankulkutaso mielekkääksi ja miellyttäväksi (tylsä betoni), talojen ulkonäkö/köynnöskasvit, yleisöpuhelimen sijainti varsinkin talvella, ilmoitustaulut uusiksi, lähikaupan puute,...

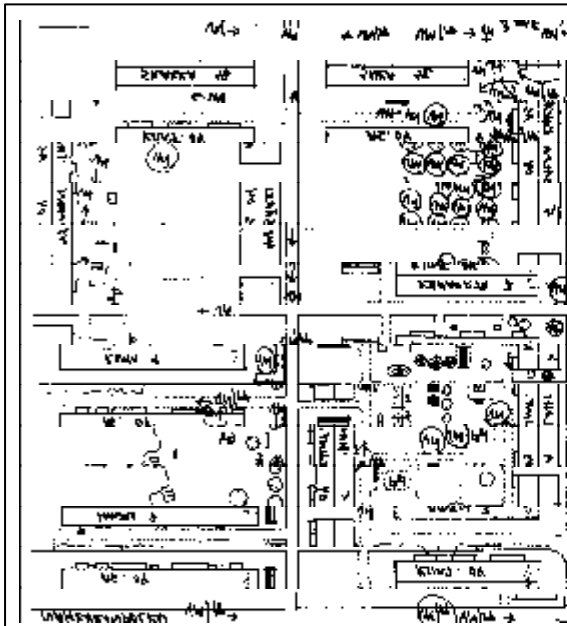
Parantamishdotukset

Talokohtaisen pyörien korjausmahdollisuuksien inventointi. Kuntoselvitykseen tilojen luettelointi ja kartoitus.

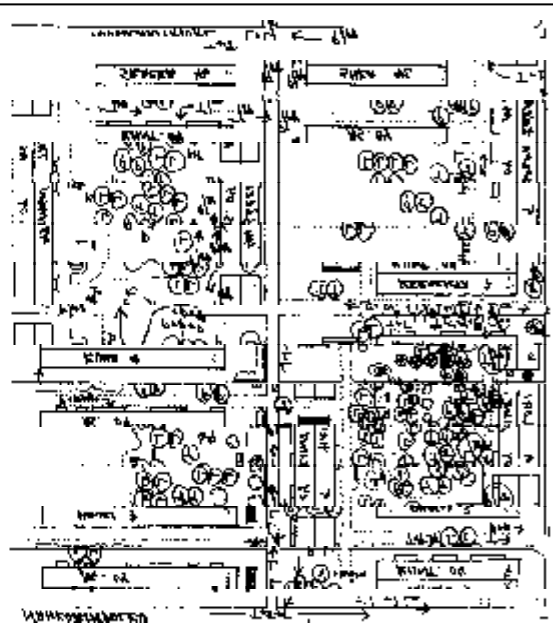
Lisää istutuksia. Rakennetaan erillinen mopokorjaustila. Sisäänkäyntien miellyttävyyden parantaminen.

Pyöräsuojien tehostettu käyttö ja turvallisuuden lisääminen. Pohjakerrosten laajentaminen/ yhteistiloja lisääminen. Jalankulkusuunnitelma henkiin/ toiminnallinen kävelykatu. Uusi porraselementti. Hissi voidaan syventää. "Poikkitieellinen" rahasto eri hallintokunnista (kustannussäästö). Maanpäällisten kellarikerrosten avaaminen pihalle. Liiketila, esim. baari, palvelukeskus, työttömien päivätupa, nuorten äänieristetty kerhotila.....

Killan kävelykierroksen tuloksia.

Havainnot vanhuksista, yksi pihosta selvästi "vanhuspiha"

Havainnot lapsista, erilliset lapsi- ja vanhuspihat vaikka sama ikärakenne taloissa

Reitti-inventoinnin tulokset. Huomaa erilliset "vanhusten" vasemmalla ja "lasten" oikealla pihat. Ihmisten sijainti merkittiin kartalle kirjaimin: N = nainen, M = mies, VN vanha nainen, VM vanha mies, T on tyttö, P poika ja L lapsi. Etenevän ihmisen kirjaintunnuksen viereen merkitään nuolella etenemissuunta, paikallaan olevan ihmisen tunnus ympäröidään.

Yhteistilainventointi

Inventoinnissa käydään läpi alueen asuintaloihin liittyvät yhteistilat. Välineinä käytetään pohjapiirustuksia, joihin kirjataan huomiot sekä kameraa, jolla kuvataan askartelu- ja kerhuhuoneet sekä muut yhteistilat.

Mikäli kartoittajalla on käytössään yleisavain, voi työn tehdä haluamassaan järjestyksessä ja itselleen sopivana aikana. Tällöin on vaikeampi saada tietoa tilojen käytöstä.

Tiloihin tutustuminen vie enemmän aikaa silloin kun tiloja esittelee isännöitsijä, joku taloyhtiön edustaja tai asukasaktiivi. Näin saadaan kuitenkin enemmän tietoa tilojen käytöstä ja tuntumaa toiminnasta taloyhtiössä. Tarkempaa ja kattavampaa tietoa tiloista saadaan lisäksi haastatteluin ja kyselyin.

Haastattelut ja kyselyt

Haastattelun ja kyselyn voi suorittaa monella tavalla. Ennen haastattelun suorittamista on huolellisesti harkittava, minkälainen menetelmä kulloinkin on soveltuvin. Seuraavassa kerrotaan muutamasta yleisimmästä haastattelumenetelmästä ja niiden käyttökelpoisuudesta.

Henkilökohtainen haastattelu

Haastatteliija käyttää lomaketta, johon vastaukset merkitään. Etuna menetelmässä on se, että vastausprosentti on korkea, väärinkäsityksiä kysymysten merkityksestä on helpompi välttää. Menetelmällä saadaan suoraa ja ensikäden tietoa myös sellaisilta ihmisiltä, joiden muuten voi olla vaikea saada ääntään kuuluviin. Haittana on, että menetelmä vaatii paljon aikaa ja on kallis.

Teemahaastattelu

Kysymyksessä on vapaamuotoinen, keskusteluun perustuva tilanne, jossa teema on ennalta määrätty. Menetelmällä saadaan mahdollisimman

spontaani ja aito mielipide, kokemukset ja mielikuvat. Haastattelutilanne ja tietojen analysointi ovat aikaavieviä.

Pienryhmähaastattelu

Joukko ihmisiä kutsutaan keskustelemaan tietystä asiasta. Osallistujat voivat edustaa otoksena laajempaa joukkoa tai osallistujat voidaan koota eri ammatti- tai asukasryhmistä. Haastateltava voi käyttää muistiinpanojensa tukena nauhoitusta tai videointia.

Kysely

Haastatellaan galleruonteisesti joko suullisesti tai kirjallisesti. Saatava tieto on yleensä yleispiirteistä. Menetelmä on nopea, edullinen ja suuriin otoksiin soveltuva. Saatava tieto jää yleisemmälle tasolle kuin haastattelussa.

MONTA MENETELMÄÄ JA TEKIJÄÄ - PAREMPI TULOS

Erilaiset tunnusluvut ja tilastot ovat aluekuvauksen perusta. Tätä teknistä tietoa tulee täydentää kuvauksilla, selvityksillä tai haastatteluilla.

Parempi aluekuvaus saadaan kun aluetta tarkastellaan useista näkökulmista: esimerkiksi lasten, vanhusten, yritysten, yhdistysten, kotiaavun, kotisairaanhoidon, isännöitsijän, maankäytön suunnittelijan silmin.

Aluekuvaus on myös väylä hedelmälliseen vuorovaikutukseen ja ideoiden syntymiseen.

MENETELMÄN VALINTA

riippuu siitä
mitä haluat tietää:

Tietoa teknisistä ominaisuuksista

- mitat ja määrät
- kunto.

Tietoa miltä ympäristö näyttää

- kuvat ja kartat.

Mitä tunteita ympäristö herättää

- sanalliset kuvaukset
- kävelykierrokset.

Tietoa käyttäjästä, hänen mielipiteistään ja elämästään

- kyselyt ja haastattelut.

Muista että
asukkaan ja asiantuntijan tieto
ympäristöstä voi olla erilaista.

LISÄTIETOJA:

Kauppinen T. & I. Sankkila. (1996) KADONNUTTA TILAA ETSIMÄSSÄ -Yhteistilojen käyttö ja mahdollisuudet. Stakes Aiheita 10/96.

Ylinen H. (1995) MUTTA KUN EI OLE TILAA -Yhteistilat sisällä ja ulkona Espoon Kivenlahdessa. Stakes Aiheita 38/96.

Grönfors M. (1985) Kvalitatiiviset kenttätömenetelmät. WSOY.

Horelli L. (1992) Lapset ympäristön tutkijoina. Menetelmäopas kasvattajille. Mannerheimin Lastensuojeluliitto.

Hirsjärvi S. & H. Hurme. (1991) Teemahaastattelu. Yliopistopaino.

Häkkinen A. (1983) Liikuntaesteiset rakennetussa ympäristössä -kartoitukset vuosina 1976-1981. Invalidiliitto ry, Vam-

maisten yhdyskuntasuunnittelupalvelu (VYP). Julkaisu 1/1983. Juslén J. (1995) Sosiaalisten vaikutusten arviointi. Stakes raportteja 180.

Mäkelä K. (toim) (1992) Kvalitatiivisen aineiston analyysi ja tulkinta. Gaudeamus.

Staffans, A., Kyttä, M., Paloniemi A., Vuorela M. & M. Vänskä. (1994) Pihlajistossa 1994. Näköaloja Pihlajiston suunnittelu-
asemalta. 5.6.1994. Moniste.

Staffans A. (1991) Asuin ympäristön laadun arviointi Pohjoismaissa. Valtion teknillinen tutkimuskeskus. Tiedotteita 1286.

Tielaitos. (1994) Mielipide- ja asennetieto tiensuunnittelujärjestelmässä. Tiedonhankintaopas tiensuunnittelijalle. Tielaitoksen selvityksiä 56/1994.

Lisätietoja Stakes/YMP, Ympäristö ja hyvinvointi.

Marja Kurenniemi, PL 220, 00531 HELSINKI, puh 09-39671, fax 39672201,
marja.kurenniemi@stakes.fi

tiedonk